

ภาคผนวก ข

เกณฑ์การพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของโบราณสถาน

คณะกรรมการจัดลำดับความสำคัญโบราณสถาน เป็นคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งโดยคำสั่งกรมศิลปากรที่ 259/2544 ลง วันที่ 10 พฤษภาคม 2544 เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาโบราณสถานอันเป็นสมบัติและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชาติได้กำหนดให้มีหน้าที่ดังนี้

1. กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อการนำขึ้นทะเบียนและ การจัดลำดับความสำคัญโบราณสถาน
2. จัดลำดับความสำคัญโบราณสถาน
3. กำหนดเกณฑ์มาตรฐานของบุคลากร งบประมาณ และบริหารการจัดการโบราณสถานแต่ละระดับ
4. ดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ประเภทของโบราณสถาน

การจัดลำดับความสำคัญโบราณสถาน จะต้องพิจารณาตามประเภทของโบราณสถาน ตามลักษณะทางกายภาพที่แบ่งออกได้ดังนี้

1. สิ่งก่อสร้างเดี่ยว
2. กลุ่มของสิ่งก่อสร้าง
3. ย่าน ชุมชน และเมืองประวัติศาสตร์
4. แหล่งโบราณคดี
5. แหล่งประวัติศาสตร์
6. ภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์

การจัดลำดับความสำคัญของโบราณสถาน

เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย วางแผนดำเนินการ และการปฏิบัติการของผู้บริหาร การปฏิบัติงานภาคสนาม อาจมีปัจจัยอื่นๆถูกนำเข้ามาประกอบการพิจารณาด้วย การจัดลำดับความสำคัญโบราณสถานได้ทำเป็นตารางคะแนนแต่ละแหล่งแยกตามประเภทของโบราณสถาน และแบ่งการพิจารณาออกเป็น 3 ตาราง ได้แก่

1. การจัดลำดับคุณค่าของโบราณสถาน เพื่อเสนอขึ้นทะเบียนหรือบัญชีโบราณสถาน
2. การจัดลำดับศักยภาพในการอนุรักษ์ เพื่อการตรวจสอบ และการดูแลรักษา
3. การจัดลำดับการดำเนินงานอนุรักษ์ เพื่อการตรวจสอบ และการดูแลรักษา

การให้คะแนนใช้ระบบค่าน้ำหนัก และค่าคะแนนดิบ เป็น 1 – 5 (ตามตารางการให้คะแนนของโบราณสถานประเภทต่างๆ) ได้มีการทดลองให้คะแนนโบราณสถานตัวอย่างมาจัดแบ่งเป็นลำดับ ดังนี้

1. การจัดลำดับคุณค่าโบราณสถาน

1.1 อันดับหนึ่ง “สมบัติแห่งชาติ” คือ องค์ประกอบโดยรวมของโบราณสถานซึ่งได้รับการพิจารณาจากเกณฑ์การประเมินคุณค่าทางสุนทรียภาพ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดี คุณค่าวิทยาการและการศึกษา และคุณค่าทางสังคม แล้วปรากฏว่ามีคุณค่าความสำคัญยอดเยี่ยมในระดับชาติ และอาจมีศักยภาพเพียงพอที่จะเสนอให้มีความสำคัญในระดับโลกได้ในฐานะมรดกโลก ได้แก่ โบราณสถานที่มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 4 ขึ้นไป

1.2 อันดับสอง “มรดกทางวัฒนธรรมสำคัญ” คือ โบราณสถานซึ่งได้รับการพิจารณา ปรากฏว่ามีคุณค่ารองลงมาจากอันดับหนึ่งโดยมีลักษณะเฉพาะซึ่งเป็นตัวแทนในระดับภูมิภาค ได้แก่ โบราณสถานที่มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3 – 3.99

1.3 อันดับสาม “มรดกทางวัฒนธรรม” คือ โบราณสถานซึ่งได้รับการพิจารณา ปรากฏว่าลดลงมาจากอันดับสอง โดยมีลักษณะเฉพาะซึ่งเป็นตัวแทนในระดับจังหวัด ได้แก่ โบราณสถานที่มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2 – 2.99

1.4 อันดับสี่ “อาคารสถานที่อนุรักษ์” คือ โบราณสถานซึ่งปรากฏว่ามีคุณค่าความสำคัญในระดับท้องถิ่น ได้แก่ คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1-1.99

อันดับ 1 – 3 เสนอขึ้นทะเบียนโบราณสถาน จัดเป็นโบราณสถานระดับชาติ

อันดับ 4 เสนอขึ้นบัญชีโบราณสถาน จัดเป็นโบราณสถานระดับท้องถิ่น

โบราณสถานที่ได้รับการจัดอันดับแล้ว อาจมีการทบทวนการให้คะแนน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของมูลหรือได้รับข้อมูลเพิ่มเติม

2. การจัดลำดับศักยภาพในการอนุรักษ์

2.1 ศักยภาพสูง ได้แก่ โบราณสถานที่มีความพร้อมหรือสมควรที่จะได้รับการอนุรักษ์มาก ได้แก่ คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.33 ขึ้นไป

2.2 ศักยภาพปานกลาง ได้แก่ โบราณสถานที่มีความพร้อมหรือสมควรที่จะได้รับการอนุรักษ์ปานกลาง ได้แก่ คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.67 – 3.32

2.3 ศักยภาพต่ำ ได้แก่ โบราณสถานที่มีความพร้อมหรือสมควรที่จะได้รับการอนุรักษ์น้อย ได้แก่ คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.66 ลงมา

3. การจัดลำดับการดำเนินงานอนุรักษ์ (พิจารณาจากความเสี่ยงต่อการเสื่อมสภาพ)

3.1 เร่งด่วน ได้แก่ โบราณสถานที่มีความเสี่ยงต่อการเสื่อมสภาพมากต้องดำเนินการอนุรักษ์โดยด่วน ได้แก่ คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.33 ขึ้นไป

3.2 จำเป็นแต่ไม่เร่งด่วน ได้แก่ โบราณสถานที่มีความเสี่ยงต่อการเสื่อมสภาพปานกลางให้พิจารณาทำการอนุรักษ์ในลำดับถัดจากกลุ่มที่ 1 คะแนนเฉลี่ย ตั้งแต่ 1.67 – 3.32

3.3 ยังไม่มีความจำเป็น ได้แก่ โบราณสถานที่มีความเสี่ยงต่อการเสื่อมสภาพน้อย ให้รอดำเนินการในลำดับหลังได้ ได้แก่ คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.66 ลงมา

หมายเหตุ โบราณสถานที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ผู้ให้คะแนนเบื้องต้น ได้แก่ ผู้แทนจากกรมศิลปากร จาก

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ประกอบด้วย

- หัวหน้ากลุ่มออกแบบสถาปัตยกรรมและบูรณะโบราณสถาน
- หัวหน้ากลุ่มวิชาการโบราณคดีประวัติศาสตร์
- หัวหน้ากลุ่มวิชาการทะเบียนโบราณสถาน และข้อมูลโบราณคดี

ส่วนโบราณสถานที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค ผู้ให้คะแนนเบื้องต้น ได้แก่ ผู้แทนกรมศิลปากรจากสำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ประกอบด้วย

- ผู้อำนวยการสำนักงานศิลปากรที่ 1 - 15
- หัวหน้ากลุ่มวิชาการ สำนักงานศิลปากรที่ 1 - 15
- หัวหน้ากลุ่มงานช่างอนุรักษ์ สำนักงานศิลปากรที่ 1 - 15
- หัวหน้ากลุ่มวิชาการทะเบียนโบราณสถานและข้อมูลโบราณคดี

โดยมีคณะกรรมการจัดลำดับความสำคัญโบราณสถาน เป็นผู้ตรวจสอบคะแนนและลำดับก่อนำเสนออธิบดีกรมศิลปากร

ตัวอย่างแบบฟอร์มการให้คะแนนเพื่อการจัดลำดับความสำคัญโบราณสถาน

โบราณสถานประเภท ย่าน ชุมชนและเมืองประวัติศาสตร์

ชื่อ ประเมินครั้งที่ วัน/เดือน/ปี

ที่ตั้ง

ประเภทของที่ดิน กรมสิทธิ์ สิทธิครอบครอง ที่ราชพัสดุ ที่ดินเพื่อการศาสนา ที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันหรืออื่นๆ

ผู้ทรงกรมสิทธิ์ / ครอบครองการใช้ประโยชน์

..... ส่วนราชการ เอกชนหรือนิติบุคคล วัด / สถานบาทหลวง / มัสยิด หรืออื่นๆ

สถานภาพ สำรวจ ขุดค้น อนุรักษ์ ยังใช้งาน หรือ ไม่ได้ใช้งานแล้ว

ตาราง 1 เกณฑ์การพิจารณาเพื่อการจัดลำดับคุณค่าของโบราณสถาน

เกณฑ์การพิจารณา		คะแนนดิบ (1)	ค่าน้ำหนัก (2)	คะแนน (3)=(1)×(2)	หมายเหตุ
คุณค่าทาง สุนทรียภาพ	ความกลมกลืนของอาคารในพื้นที่		2		ความกลมกลืนไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบที่เหมือนเดิม
	ผังของย่าน ชุมชนและเมืองประวัติศาสตร์		2		
	สถาปัตยกรรม		1		
	ศิลปกรรม		1		
คุณค่าทาง ประวัติศาสตร์ และ โบราณคดี	ประวัติศาสตร์		2		มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่สำคัญ
	ประวัติศาสตร์ศิลปสถาปัตยกรรมขององค์ประกอบ		2		
	ประวัติศาสตร์ของชุมชน		2		การก่อตั้งและพัฒนาการของชุมชน
	ความสมบูรณ์และชัดเจน ของหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี		2		
	อายุสมัย		1		ให้คะแนนดิบดังนี้ ก่อนประวัติศาสตร์ มาก/ ลพบุรี, ทวารวดี, ศรีวิชัย ค่อนข้างมาก / สุโขทัย, เชียงแสน, อุทอง ปานกลาง/ อยุธยา ค่อนข้างน้อย / รัตนโกสินทร์ น้อย
คุณค่าทาง วิชาการและ การศึกษา	ความเป็นของแท้ดั้งเดิม - เทคโนโลยี / ไม่มีข้อขัดแย้ง - รูปแบบศิลปกรรม / สถาปัตยกรรม - ที่ตั้ง		3		ในกรณีใดหรือกรณีหนึ่งหรือทั้งสามกรณี
	ความหายาก		2		ความเป็นตัวอย่างของสิ่งก่อสร้างที่พบได้ยาก
	การสื่อความหมายให้เข้าใจได้		2		การที่สามารถสื่อความหมายได้ชัดเจนโดยภาพรวม
	การเป็นตัวแทน		2		ความเป็นตัวแทนของรูปแบบ ยุคสมัย หรือ พื้นที่
คุณค่าทาง สังคม	ความผูกพันต่อท้องถิ่น		2		ความรักและผูกพันทางจิตใจของประชาชนในท้องถิ่น
	ความเป็นที่ยอมรับ		2		ความเป็นที่รู้จัก และ ตระหนักถึงคุณค่าของ สาธารณชน
	ความสืบเนื่องของการใช้สอย		2		พิจารณาที่กิจกรรมชีวิตความเป็นอยู่
ขนาด			2		ขนาดใหญ่-คุณค่ามาก ขนาดเล็ก-คุณค่าน้อย

รวม 32 คะแนนเฉลี่ย

SUM(2) SUM(3) SUM(2)/SUM(3)

อันดับ

